

Učbeniški skladi: 2015–2020

Textbook rental collections: 2015–2020

Eva Kodrič-Dačić

Oddano: 31. 5. 2021 – Sprejeto: 15. 6. 2021

1.03 Kratki znanstveni prispevek

1.03 Short Scientific Article

UDK 021.61(075)“2015/2020”

<https://doi.org/10.55741/knj.65.1-2.3>

Izvleček

Učbeniški sklad je ločen del šolske knjižnice, ki zagotavlja učno gradivo za učence in dijake ter evidentira aktualna učna gradiva, ki se uporabljajo v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Čeprav imajo učbeniški skladi že dolgo tradicijo, je bilo njihovo delovanje prvič urejeno s pravilnikom leta 1994, šele leta 2017 pa so tudi formalno postale njihove skrbnice šolske knjižničarke.¹ Učbeniški skladi so sicer deležni kritik s strani pedagogov, založnikov in knjižničarjev, vendar so, glede na število učencev, ki si izposojajo učbenike iz učbeniškega sklada, koristen in nepogrešljiv del šolske knjižnice. Članek prikazuje kratek pregled razvoja učbeniških skladov na Slovenskem, analizira podatke o obsegu in uporabi učbeniških skladov, pridobljene s statističnimi meritvami in statistikami COBISS.SI, ter nudi pregled odgovorov šolskih knjižničark glede obsega nalog in odnosa do dela z učbeniški skladi, ki so bili zbrani v okviru ankete o nalogah šolskih knjižničark.

Ključne besede: šolske knjižnice, učbeniški skladi

Abstract

The textbook rental collection is a separate part of a school library, which provides teaching materials for pupils and students and records current teaching materials used in educational institutions. Although it has had a long tradition, the operation procedures of textbook rental collection were first defined by regulations in 1994, and it was not until 2017 that school librarians formally became their trustees. Textbook rental

¹ Ženski spol je kot nevtralna oblika uporabljen za oba spola.

collections have been challenged by teachers, publishers and librarians, but they are a useful part of a school library, given the number of students who borrow textbooks from them. The article presents a brief overview of the development of textbook rental collections in Slovenian schools and analyzes data concerning scope and use of textbooks provided by statistical measurements and a survey on the tasks of school librarians collected by the National and University Library of Slovenia and the Institute of Information Science.

Keywords: school libraries, textbook rental collections

1 Uvod

Učbeniški sklad je ločen del šolske knjižnice, ki zagotavlja učno gradivo za učence in dijake ter evidentira aktualna učna gradiva, ki se uporabljajo v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Čeprav imajo učbeniški skladi pri nas že dolgo tradicijo (Šircelj, 1971; Žlebir, 1994), je bilo njihovo delovanje prvič urejeno s pravilnikom leta 1994 in šele leta 2017 so šolske knjižničarke tudi formalno postale njihove skrbnice. Učbeniški skladi so sicer deležni kritik s strani pedagogov, založnikov in knjižničarjev, vendar so postali, glede na število učencev, ki si izposojajo učbenike iz učbeniškega sklada, koristen in nepogrešljiv del šolske knjižnice. Glavni razlog za njihov obstoj so visoke cene učbenikov. To ni le slovenska posebnost, s tem problemom se srečujejo tudi v drugih evropskih državah. Zato poznajo različne oblike izposoje učbenikov tudi v posameznih nemških deželah, na Hrvaškem in na Irskem (Guidelines, 2012). Organizacija izposoje učbenikov je različna, pogosto je odvisna od iniciative staršev, razlikuje pa se tudi stopnja finančne in formalne podpore lokalne skupnosti ali države.

1.1 Od učbenikov za revne učence do učbeniških skladov

Učbeniški skladi imajo dolgo zgodovino, posebej še, če iščemo njihov izvor v zbirkah učbenikov, ki so bile po šolah osnovane za socialno deprivilegirane učence. Njihov obstoj so problematizirali že pred prvo svetovno vojno. V Učiteljskem tovarišu lahko na primer leta 1914 zasledimo povzetek članka Brezplačne učne knjige na dunajskih šolah, v katerem avtor kritizira prakso dunajskih šol, ki so revnim učencem izposojale šolske učbenike. Razlogi za krtiko so bili higienske (preko učbenikov bi se lahko prenašale bolezni), psihološke (učbenik, ki ga mora reven učenec vrniti, ga opominja na njegovo socialno stisko) ter pedagoške (dobri učenci jemljejo učbenike v roke tudi še potem, ko jih ne potrebujejo več v šoli) narave (Brezplačne, 1914).

Po prvi svetovni vojni so bile zbirke oziroma knjižnice učnih knjig (to je učbenikov) predpisane z dvema zakonoma: Zakon o srednjih šolah (1929) in Zakon o učiteljskih (1929). Te šole so morale poleg knjižnic za učitelje in knjižnic za dijake vzdrževati tudi knjižnice dijaških učnih knjig. Leto kasneje sprejeti zakon o narodnih šolah (Zakon o narodnih šolah, 1930) šolam sicer ni predpisoval zbirk učbenikov, je pa nalagal šolskim občinam, da morajo siromašnim otrokom priskrbeti knjige in šolske potrebščine.

Tako je bilo med 1.907 šolskimi knjižnicami, ki so leta 1932 delovale v Dravski bavnini, kar 540 knjižnic učbenikov za revne učence (Kranjc, 1939). Cene učbenikov so bile tudi v tridesetih letih preteklega stoletja visoke in ideje o brezplačnih učbenikih, ki bi jih otroci ob koncu šolskega leta vračali ter s tem razbremenili stroške šolanja, so našle svoje mesto v sodobni periodiki (Otrokom učne knjige – zastoj!, 1940).

Po drugi svetovni vojni je problematika šolskih knjižnic vse do sprejetja Zakona o knjižnicah leta 1961 obravnavana v sklopu ljudskih knjižnic. Sprejem zakona je vzpodbudil strokovni interes za šolske knjižnice, vendar je problematika učbeniških skladov ostala ob strani, saj se na primer navodilo o ureditvi in delu šolskih knjižnic iz leta 1964 tega področja ne dotika.

Kljub temu pa so fondi učbenikov v šolah gotovo obstajali, saj jih omenjata dva dokumenta iz začetka sedemdesetih let. Martina Šircelj je v članku *Osnutek standardov za šolske knjižnice leta 1971 opozarjala, da normativ za knjižnično zbirko ne vključuje »tako imenovane podporne zbirke učbenikov«*. Učbeniške sklade omenja tudi dokument *Koncepcija razvoja knjižničarstva v Sloveniji (1971, str. 10) kot fond šolske podporne knjižnice: »Poleg fonda šolske knjižnice obstaja posebej fond šolske podporne knjižnice. Le-ta obsega določeno število šolskih učbenikov, ki so potrebni kot osnovni pripomočki učencu za spremljanje učne snovi posameznih predmetov v posameznih razredih in so pod določenimi pogoji na voljo učencem, ki si sami potrebnih učbenikov ne morejo nabaviti«*. Vendar so v prihodnjih desetletjih učbeniški skladi ostali le spremljevalci šolske knjižnice. Standardi in normativi ter razvojni dokumenti za šolske knjižnice so se jim izognili.

V sedemdesetih letih so posamezne šole samostojno in ob podpori lokalnih skupnosti začele ustanavljati svoje učbeniške sklade (Skrtnar, 1995; Žleb, 1994). Tako lahko zasledimo poročilo Osnovne šole Ivana Tavčarja v Gorenji vasi, kjer so šolski učbeniški sklad oblikovali že leta 1977/78, in sicer učbenike za učence od 5. do 8. razreda. Učbeniški sklad je bil del šolske knjižnice. Spočetka so učenci učbenike puščali v šoli, kasneje pa so uvedli izposojevalnico, ki je znašala petino cene novega učbenika. Učbeniški sklad je finančno podprla občina, tako

da je šola v posameznih letih zagotavljala učbenike učencem od 1. do 8. razreda. Glavni argument za njihov obstoj je bil še vedno socialne narave, saj »bi marsikateri otrok iz socialno šibkejšega okolja nemara ostal celo brez učbenikov, tako pa ima prav vsak dostop do njih.« (Žlebir, 1994) S finančno podporo, ki jo je učbeniškim sklantom zagotavljalo Ministrstvo za šolstvo in šport od devetdesetih let naprej, pa so učbeniški skladi le še rasli.

2 Normativne osnove

Učbeniški skladi so specifični za šolske knjižnice in normativni akti s področja kulture, ki se nanašajo na njihovo delovanje, jih ne omenjajo. Delovanje učbeniškega sklada je bilo najprej urejeno s posebnim pravilnikom za osnovne šole (Pravilnik, 1994). Šele Zakon o financiranju in organizaciji vzgoje in izobraževanja iz leta 1996 jih je umestil v šolsko knjižnico, podrobneje pa jih je za vse vrste šol uredil pravilnik iz leta 1997 (Pravilnik, 1997). V začetku so si učenci učbenike lahko izposojali za tretjinsko ceno, po letu 2006 pa se je izposojevalnina za učence osnovnih šol postopoma ukinjala. Učbeniški skladi danes delujejo v osnovnih šolah, zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter v šolah in zavodih, ki izvajajo nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednje strokovno in poklicno-tehniško izobraževanje ter srednje splošno izobraževanje. Sredstva za nabavo gradiva za učbeniške sklade osnovnih šol zagotavlja Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, na srednjih šolah pa se učbeniški skladi financirajo predvsem iz izposojevalnin, ki jih šola zaračunava dijakom za izposajo učbenikov.

Po letu 2015 je bilo na področju upravljanja učbeniških skladov uvedenih več novosti. V skladu s spremembami Zakona o knjižničarstvu leta 2015 morajo biti učbeniški skladi, tako kot vse drugo knjižnično gradivo, vključeni v COBIB. Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov iz leta 2017 je za upravljalco učbeniškega sklada določil knjižničarko, ki za to zadolžitev prejema posebno nagrado, spremenil pa se je tudi obseg gradiva, ki sodi vanje. Učbeniški sklad so prvotno sestavljali učbeniki, z letom 2020 pa se je obseg gradiva, ki se inventarizira oziroma evidentira kot del učbeniškega sklada, močno razširil in vključuje (Pravilnik, 2020):

- gradiva, ki jih šolska knjižnica izposoja učencem oziroma učiteljem (to so učbeniki, potrjeni od strokovnega sveta, ki jih šola izposoja učencem in dijakom, učna sredstva, ki si jih izposodijo učitelji in so namenjena učencem in dijakom za uporabo pri pouku (na primer atlasi, tematske karte, slovarji, strokovni priročniki in podobno), ter gradivo, ki ga šola prilagodi učencem in dijakom s posebnimi potrebami),

- učna gradiva, ki so namenjena učencem oziroma dijakom kot končnim uporabnikom, in
- učna gradiva, ki jih zagotavljajo starši učencev in dijakov.

Šolska knjižnica inventarizira oziroma evidentira omenjeno gradivo na različne načine:

- gradivo, ki ga šolska knjižnica izposoja učencem in dijakom oziroma učiteljem, katalogizira oziroma inventarizira v COBISS.SI,
- gradivo, ki je namenjeno učencem in dijakom kot končnim uporabnikom, oziroma gradivo, ki ga zagotavljajo starši dijakov in učencev, se evidentira v posebnem segmentu Zaloga COBISS.SI,
- gradivo, ki ga je šola prilagodila za učence in dijake s posebnimi potrebami pa se evidentira na posebnem elektronskem obrazcu.

Delo skrbnika učbeniškega sklada je po določilih Pravilnika (2020) zgoščeno v obdobje med 15. junijem in prvim tednom v septembru. V tem času morajo skrbniki poskrbeti za naročilo novih učnih gradiv za novo šolsko leto, ob koncu šolskega leta prevzeti izposojene učbenike, obdelati nova učna gradiva ter izposoditi učbenike v prvem tednu novega šolskega leta. Če so knjižničarke vpete tudi v izbor učnih gradiv, se intenzivno delo z učbeniškim skladom začne že v aprilu.

Učbeniški sklad tako opravlja dve nalogi: zagotavlja učno gradivo za učence in dijake ter evidentira aktualna učna gradiva, ki se uporabljajo v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

Informacije o gradivu, ki je vključeno v učbeniški sklad konkretne šolske knjižnice, niso dostopne v vzajemnem katalogu.

3 Metodologija raziskave

Učbeniški skladi sicer niso pogosto predmet raziskav, vendar obstoječa znanstvena in strokovna literatura daje pregledne podatke o delovanju in problematiki učbeniških skladov. Bili so tema magistrskih oziroma diplomskih nalog v povezavi z njihovim vplivom na izdajanje oziroma uporabo učbenikov in delovnih zvezkov v šolah. Štefka Zore je v svojem magistrskem delu *Učbeniški sklad in njegov vpliv na uporabo delovnih zvezkov* (2016) pregledno opisala delovanje učbeniških skladov na osnovnih šolah, natančen historiat administrativnega razvoja učbeniških skladov od konca devetdesetih let preteklega stoletja naprej, probleme s financiranjem in posledično z izločanjem učbenikov ter z zamenjavo

neveljavnih učbenikov. Aktualno splošno problematiko učbeniških skladov je leta 2018 opisala Irena Brilej v članku Dileme in izzivi učbeniških skladov. Obravnave je bila deležna tudi avtorskoppravna problematika izposoje učbenikov (Trampuž, 2007).

V članku se bomo zato izognili splošni problematiki, pedagoškim dilemam in avtorskoppravnim zagatam pri izposoji učbenikov in se osredotočili na predstavitve kvantitativnih podatkov o učbeniških skladih ter na subjektivno dojetje obremenjenosti z učbeniški skladi s strani šolskih knjižničark.

Šolske knjižnice so vpete v redne statistične raziskave, ki vključujejo tudi podatke o učbeniškem skladu. Tega področja so se dotikale tudi študije in analize, ki jih je v okviru priprav pravilnika o delovanju šolskih knjižnic in strategije razvoja šolskih knjižnic v letih 2016–2019 izvedel Center za razvoj knjižničarstva, Narodna in univerzitetna knjižnica,² med temi pa je še posebej zanimiva anketa o nalogah šolskih knjižnic. Nov in relevanten vir podatkov o učbeniškem skladu je nastal z vključitvijo šolskih knjižnic (in z njimi tudi učbeniškega sklada) v COBISS.SI. To nam omogoča natančen pregled nad gradivom, ki ga knjižnice vključujejo v učbeniški sklad, kot tudi evidenco delovnih zvezkov, ki jih učenci bodisi dobijo v trajno last v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju ali pa jim jih kupijo starši.

V članku bomo predstavili obseg zbirk učbeniških skladov po vrstah šol, izposoje in odpis gradiva iz učbeniških skladov, vsebino učbeniških skladov ter mnenja in ocene knjižničark o obsegu dela z učbeniškim skladom in problemih, ki se z njim povezujejo. V ta namen bomo analizirali podatke, ki sta jih v okviru statističnih meritev in posebne ankete v letih 2015–2020 zbrala Center za razvoj knjižnic, Narodna in univerzitetna knjižnica (statistične meritve dejavnosti šolskih knjižnic v šolskem letu 2015/16, 2017/18 in 2019/20 za obdobje šolskega leta, to je od 1. 9. do 31. 8. naslednjega leta ter anketa Naloge šolskega knjižničarja, ki je bila izvedena leta 2018) in IZUM (pregled izpisov učbeniškega sklada v COBISS.SI 2019/20 (IZUM): Prikaz izposoje in odpisa učbeniškega sklada, 2020).

² <https://cezar.nuk.uni-lj.si/analize/studije.php>

4 Raziskava

4.1 Učbeniški skladi v statističnih meritvah v šolskem letu 2015/16, 2017/18 in 2019/20

Učbeniške sklade so v obdobju 2015–2020 vzdrževale knjižnice osnovnih in srednjih šol ter zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Pri izračunih o obsegu učbeniškega sklada so bile upoštevane vse knjižnice, ki so vnesle vrednosti v rubriko »število enot učbeniškega sklada«. Izjema so bile knjižnice srednjih šol, kjer učbeniški sklad ni obvezen in smo zato vneseno vrednost 0 interpretirali kot podatek o tem, da šola učbeniškega sklada nima. Teh šol pri nadaljnjih analizah učbeniškega sklada nismo upoštevali. Pri izračunu povprečnih vrednosti na učenca oziroma dijaka so bili upoštevani vsi učenci oziroma dijaki obravnavanih šol, ker podatkov o številu učencev, ki si izposojajo učbenike iz učbeniškega sklada, v statističnih meritvah nismo zbirali.

Učbeniški sklad je ločen del šolske knjižnice, zato se podatki o knjižnični zbirki in zbirki učbeniškega sklada zbirajo in obravnavajo ločeno.

Statistične meritve dejavnosti teh knjižnic, ki jih je izvedel Center za razvoj knjižnic, Narodna in univerzitetna knjižnica v letih 2015/16, 2017/18 in 2019/20 (Bib-Sist, 2016, 2018, 2021) so vključevale 3 vprašanja o učbeniškem skladu:

- Ali je knjižničar skrbnik učbeniškega sklada?
- Kakšno je število enot učbeniškega sklada?
- Ali so v učbeniškem skladu tudi e-učbeniki?

V raziskavi smo analizirali odgovore na prvi dve vprašanji.

V šolskem letu 2015/16 je bilo v statistične meritve vključenih 608 knjižnic. 507 (83 %) knjižnic je posredovalo podatke o zbirki učbeniškega sklada (381 osnovnošolskih knjižnic, 21 knjižnic osnovnih šol s prilagojenim programom, 96 srednješolskih knjižnic in 9 knjižnic zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami). Te knjižnice so delovale na šolah s skupaj 226.066 učenci in dijaki. Učbeniški skladi so obsegali skupaj 2.174.362 enot in dosegali kar 28 % celotne zbirke knjižničnega gradiva, o kateri so za to leto poročale šolske knjižnice (7.849.627 enot). V 92 % je bila upravljalka učbeniškega sklada knjižničarka.

V šolskem letu 2017/18 je bilo v statistične meritve vključenih 611 knjižnic iz šol, ki vzdržujejo učbeniške sklade. Podatke o zbirki učbeniškega sklada je posredovala 501 knjižnica ali 82 % vseh (373 osnovnošolskih knjižnic, 22 osnovnošolskih

knjižnic šol s prilagojenim programom, 98 srednješolskih knjižnic in 8 knjižnic zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami), s skupaj 228.943 učenci in dijaki. Učbeniški skladi so obsegali skupaj 1.948.444 enot in so dosegali 27 % celotne zbirke knjižničnega gradiva v teh šolskih knjižnicah (7.258.764 enot). V 92 % je bila upravljalca učbeniškega sklada knjižničarka.

Podatki o stanju učbeniških skladov za šolsko leto 2019/20 kažejo podobno sliko. Podatke je posredovalo 574 knjižnic (436 osnovnošolskih knjižnic, 26 knjižnic osnovnih šol s prilagojenim programom, 103 srednješolske knjižnice in 9 knjižnic zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami) oziroma 94 % od 610, ki so sodelovale v meritvah. Učbeniške sklade je sestavljalo 1.986.901 enot gradiva in so dosegali 28 % celotne zbirke knjižničnega gradiva v teh šolskih knjižnicah (6.950.794 enot).

Povprečno število enot zbirke učbeniškega sklada se je po skupinah knjižnic močno razlikovalo. V letu 2019/20 je obsegala povprečna zbirka učbeniškega sklada v osnovnih šolah 2.812 enot, v osnovnih šolah s prilagojenim programom 607 enot, v srednjih šolah 7.163 enot in v zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami 809 enot.

Največ gradiva, skupaj 1.226.035 enot, je bilo v učbeniških skladih 436 osnovnošolskih knjižnic. Povprečni učbeniški sklad osnovnošolske knjižnice je obsegal 2.812 enot, pri čemer so največje zbirke učbeniškega sklada presegle 10.000 enot. V povprečju je učbeniški sklad obsegal 7 enot na učenca.

Osnovne šole s prilagojenim programom so imele znatno manjše zbirke učbeniškega sklada. Skupaj 26 knjižnic teh šol je imelo 15.784 enot gradiva, v povprečju vsaka le 607 enot oziroma 6 enot na učenca.

Največje zbirke učbeniških skladov so zgradile srednješolske knjižnice. 103 srednješolske knjižnice so poročale o 737.804 enotah gradiva, v povprečju o 7.163 enotah na knjižnico in 10 enotah na učenca. Učbeniški sklad je v povprečju dosegal 51 % knjižnične zbirke. Nekatere srednješolske knjižnice so vključevale prave megazbirke učbeniških skladov: šolska centra v Novi Gorici in v Novem mestu ter gimnaziji v Kranju in v Novi Gorici so imeli v svojih zbirkah učbeniških skladov po več kot 30.000 enot.

V 9 zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami so učbeniški skladi obsegali skupaj 7.278 enot, v povprečju 809 enot na knjižnico oziroma 5 enot na učenca.

4.2 Učbeniški skladi po podatkih COBISS.SI

Statistične meritve, izvedene v zgoraj opisanih obdobjih, so knjižnicam dopuščale vnos podatkov o učbeniškem skladu, ne glede na to, ali je bilo gradivo učbeniškega sklada že inventarizirano v COBISS.SI ali ne. Izpis s podatki o učbeniških skladih, ki ga je za potrebe MIZŠ izdelal IZUM, pa zajema podatke o učbeniškem skladu iz baze COBISS.SI, za obdobje, ki je primerljivo s šolskim letom oziroma s statističnimi meritvami za leto 2019/20. Obdobje od 1. 6. 2019 do 31. 5. 2020, ki ga pokriva izpis, namreč vključuje vse dejavnosti, povezane z učbeniškim skladom v okviru šolskega leta.

Poleg podatkov o šoli in bibliografskih enotah vključuje izpis tudi podatke o številu inventariziranih enot, izposoji in odpisu učbeniškega sklada ter o evidentiranih delovnih zvezkih. Za potrebe pričujoče raziskave smo analizirali podatke preglednice »Prikaz izposoje in odpisa učbeniškega sklada« iz obdobja 1. 6. 2019–31. 5. 2020.

Izpis zajema podatke o 541 šolah po vrstah šol, ki so za potrebe COBISS.SI označene s številčnimi oznakami 52 za osnovne šole, 53 za srednje šole in 59 za rubriko drugo, kamor so uvrščeni predvsem vzgojno-izobraževalni zavodi za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami.

Med podatki, zbranimi s statističnimi meritvami in izpisom učbeniških skladov, ki ga je na podlagi vnesenih podatkov pripravil IZUM, so manjša odstopanja. Zadnji je vključeval podatke o učbeniških skladih 541 šol, medtem ko je v statističnih meritvah 2019/20 podatke o učbeniškem skladu posredovalo 574 šol. V zbirkah učbeniškega sklada je bilo inventariziranih 1.870.369 enot. Povprečno število enot učbeniškega sklada na šolsko knjižnico je bilo primerljivo: 3.457 enot po podatkih COBISS in 3.462 enot po podatkih BibSiSt Online.

4.2.1 Izposoja gradiva iz učbeniških skladov

Z vključitvijo šolskih knjižnic v COBISS.SI smo za leto 2019/20 prvič dobili podatke o številu izposoj učbenikov v okviru učbeniškega sklada. Ta je znašala skupaj 971.428 enot. Povprečno število izposojenih enot iz učbeniškega sklada je bilo na osnovnih šolah 1.320 (izposoja drugega knjižničnega gradiva 4.687 enot), v srednjih šolah pa 3.988 enot (izposoja drugega knjižničnega gradiva 3.642 enot).

Na osnovi teh podatkov lahko na grobo ocenimo, da število izposojenih enot učbeniškega sklada v povprečju dosega skoraj 38 % letne izposoje knjižničnega

gradiva na dom. V osnovnih šolah dosega 28 % letne izposoje drugega gradiva, v srednjih šolah pa jo presega za skoraj 10 %.

Od 437 osnovnošolskih knjižnic jih je 354 (81 %) evidentiralo izposajo, 83 pa ne. Skupaj so izposodile 576.695 enot gradiva iz učbeniškega sklada. Povprečno število izposojenih enot na osnovnošolsko knjižnico je bilo 1.320. 8 osnovnošolskih knjižnic je izposodilo več kot 5.000 enot, največ enot iz učbeniškega sklada je bilo izposojenih v Osnovni šoli Koper, in sicer 6.088 enot.

Preglednica 1: Število enot izposojenega gradiva iz učbeniškega sklada po vrstah šol³

Vrsta vzgojno-izobraževalnega zavoda	Št. knjižnic	Št. knjižnic s podatki (vrednost več kot 0)	Delež šol, ki so evidentirale izposajo v COBISS.SI (%)	Št. izposojenih inv. enot učbeniškega sklada	Povprečno št. izposojenih inv. enot učbeniškega sklada na knjižnico
Osnovne šole (52)	437	354	81	576.695	1.320
Srednje šole (53)	98	88	90	390.801	3.988
Zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in drugo (59)	6	4	67	3.932	655
Skupaj	541	446		971.428	2.178

Od 98 srednješolskih knjižnic je 88 (90 %) knjižnic evidentiralo izposajo, 10 pa ne. Skupaj so izposodile 390.801 enot učbeniškega sklada. Povprečno število izposojenih enot na srednješolsko knjižnico je bilo 3.988. Po številu izposojenih enot so izstopali šolski centri. 8 knjižnic je izposodilo preko 10.000 enot gradiva iz učbeniškega sklada, največ, 28.869 enot iz učbeniškega sklada, je bilo izposojenih v Šolskem centru Novo mesto.

Knjižnice zavodov za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami so izposodile 3.932 enot učbeniškega sklada. Od 6 knjižnic so 4 (67 %) evidentirale izposajo, 2 pa ne. Povprečno število izposojenih enot učbeniškega sklada na knjižnico je bilo 655.

³ Vir: BibSiSt online (2016, 2018, 2021).

4.2.2 Odpis gradiva iz učbeniških skladov

Več kot polovica osnovnošolskih in srednješolskih knjižnic je gradivo iz učbeniškega sklada v zadnjem šolskem letu tudi odpisovalo.

O odpisu gradiva iz učbeniškega sklada je poročalo 325 šol oziroma 60 % knjižnic, ki so bile vključene v COBISS. V celoti je bilo odpisanih 73.473 enot gradiva oziroma 226 enot na knjižnico, ki je vršila odpis.

Od 437 osnovnošolskih knjižnic jih je 266 (61 %) evidentiralo odpis, 171 pa ne. Skupaj so odpisale 51.773 enot učbeniškega sklada. Povprečno število odpisanih enot na osnovnošolsko knjižnico je bilo 118. Največ enot učbeniškega sklada je bilo odpisanih v OŠ Franca Rozmana - Staneta, in sicer 1.114 enot.

Preglednica 2: Število enot odpisanega gradiva⁴

Vrsta VIZ	Št. knjižnic	Št. knjižnic s podatki (vrednost več kot 0)	Delež šol, ki so evidentirale odpis US v COBISS.SI (%)	Št. odpisanih inv. enot US	Povprečno št. odpisanih inv. enot US na knjižnico
OŠ (52)	437	266	61	51.773	118
SŠ (53)	98	58	59	21.665	221
ZPP in drugo (59)	6	1	16	35	6
Skupaj	541	325		73.473	226

Od 98 srednješolskih knjižnic jih je 58 (59 %) evidentiralo odpis, 40 pa ne. Skupaj so odpisale 21.665 enot učbeniškega sklada. Povprečno število odpisanih enot na srednješolsko knjižnico je bilo 221. Največ, 3.046 enot učbeniškega sklada, je bilo odpisanih v Šolskem centru Novo mesto.

Od 6 knjižnic zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami je le 1 (16 %) odpisala gradivo, 5 pa ne. Knjižnica je odpisala 35 enot učbeniškega sklada.

4.3 Anketa o nalogah šolskih knjižničarjev

Vrste in obseg nalog ter subjektivno dojemanje obremenitev šolskih knjižničark z učbeniškim skladom lahko razberemo iz ankete o nalogah šolskih knjižnic, ki

⁴ Vir: BibSiSt online (2016, 2018, 2021).

jo je v letu 2018 izvedel Center za razvoj knjižnic, Narodna in univerzitetna knjižnica. Cilj ankete je bil ugotoviti, katere so naloge šolske knjižničarke in kolikšen delež knjižničarkine delovne obveznosti predstavljajo. Anketa je bila poslana na 807 e-naslovov šolskih knjižničark iz osnovnih, srednjih, višjih in glasbenih šol, osnovnih šol s prilagojenim programom ter zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Knjižnice dijaških domov v analizo niso bile vključene. Anketiranje je trajalo od 4. 7. do 18. 7. 2018, vprašalnik je obsegal 45 vprašanj s 132 spremenljivkami. Anketa je bila izvedena s programsko opremo 1KA. Ustrezno je bilo izpolnjenih 432 vprašalnikov oziroma 54 %. 384 oseb je anketo končalo, 48 vprašalnikov pa je bilo delno izpolnjenih. Analize posameznih anketnih vprašanj so povzete po študiji, ki je nastala na osnovi ankete (Jarc in Kodrič-Dačić, 2018).

Med anketnimi vprašanji so bila tudi taka, ki so se neposredno nanašala na učbeniški sklad (na primer: Delež obremenitve z učbeniškim skladom v okviru celotne delovne obveznosti, Dela, povezana z upravljanjem učbeniškega sklada) ali pa so se tega področja dotikala v kontekstu celotnega delovanja šolske knjižnice (Kaj vas pri delu šolskega knjižničarja najbolj moti?, Ali 40 urna delovna obveznost zadostuje za opravljanje vseh nalog?). Pri interpretaciji podatkov je treba upoštevati, da leta 2018 šolske knjižnice še niso evidentirale delovnih zvezkov in gradiva, prirejenega za učence s posebnimi potrebami.

4.3.1 Delež obremenitve z učbeniškim skladom v okviru celotne delovne obveznosti šolske knjižničarke

Šolske knjižničarke so posredovale 297 odgovorov na to vprašanje. Pri tem so poljubno ocenjevale delež delovnega časa, ki ga namenjajo knjižničnim dejavnostim, učbenišskemu skladu, drugim nalogam, povezanim z vzgojno-izobraževalnim delom vzgojno-izobraževalnega zavoda ter drugim dejavnostim. 196 oziroma 66 % knjižničark je namenilo učbenišskemu skladu 10–40 % svojega delovnega časa, od tega je 34 knjižničark (11 %) namenjalo temu delu 30–40 % časa. 101 knjižničarka (oziroma 34 % tistih, ki so posredovale odgovore) se z učbeniškim skladom ni ukvarjala ali pa je porabila za delo z njim manj kot 10 % svojega delovnega časa.⁵

⁵ Pri interpretaciji podatkov je treba upoštevati, da gre za deleže delovne obveznosti, ki pa ne predstavljajo nujno ekvivalenta polne delovne zaposlenosti.

4.3.2 Dela, povezana z upravljanjem učbeniškega sklada

Na vprašanje o nalogah, povezanih z upravljanjem učbeniškega sklada, je v anketi odgovorilo 366 anketirank. Izbirale so lahko med 6 različnimi možnostmi: obdelava gradiva, razdeljevanje gradiva, naročanje gradiva, reklamiranje in izterjava gradiva, odgovor »učbeniški sklad ni moja obveznost« ter rubriko »drugo«, kamor so anketiranke lahko napisale poljuben odgovor.

88 % anketirank je obdelovalo in razdeljevalo gradivo učbeniškega sklada, nekaj manj anketirank (86,3 %) je naročalo gradivo, 72 % pa je tudi skrbelo za reklamacije in izterjave gradiva. Le 35 anketirank, torej manj kot 10 %, je odgovorilo, da učbeniški sklad ni njihova obveznost.

Med drugimi nalogami sta izstopali dve področji dela: naloge, povezane s koordinacijo izbora učbenikov in z naročanjem, ter administrativne naloge, povezane z upravljanjem sklada. Knjižničarke tako skrbijo za pripravo seznama učbenikov za učbeniški sklad in pri tem sodelujejo s strokovnimi delavci šole, vodstvom šole ter starši. Strokovnim delavcem in vodstvu šole predstavljajo nove sezname učbenikov, spremljajo veljavni katalog učbenikov oziroma pridobivajo informacije o predpisanih učbenikih od učiteljev, predstavljajo katalog učbenikov učiteljskim aktivom ter pomagajo strokovnim delavcem pri izbiri gradiv. Z vodstvom šole sodelujejo pri izboru in potrditvi seznamov učbenikov, ki ga predstavljajo oziroma utemeljujejo tudi na svetu staršev. Sledi oblikovanje, priprava in urejanje seznamov učnega gradiva, tiskanje in razdeljevanje seznamov ter njihova objava na oglasni deski oziroma na šolski spletni strani.

Storitve pri naročanju gradiva vključujejo stike z uporabniki učbeniškega sklada (priprava oziroma pridobivanje soglasij staršev za izposojanje gradiva iz učbeniškega sklada, oblikovanje seznamov naročnikov učbenikov, obravnavanje vlog za subvencioniranje izposojevalnin učbenikov za socialno ogrožene dijake in podobno) ter dobavitelji (po preverjanju zaloge na osnovi naročil sledi iskanje najbolj ugodnega ponudnika učbenikov oziroma delovnih zvezkov, pridobivanje ponudb, naročanje, na osnovnih šolah s prilagojenim programom pa tudi kontaktiranje tiskarne in dogovarjanje za tisk za prilagojena učna gradiva).

Skrbniki učbeniškega sklada vodijo evidence in poročajo o učbeniškem skladu ter izvajajo vrsto nalog na področju finančnega poslovanja skladov: pripravljajo sezname za izstavitev položnic, izračunavajo izposojevalnine, zamudnine in odškodnine, preverjajo plačila, terjajo neplačane obveznosti, pripravljajo cenik delovnih zvezkov, usklajujejo finančno stanje z računovodstvom in s potrebami, pišejo prošnje za odlog plačila založbam in podobno.

4.3.3 Kritike učbeniškega sklada

Knjižničarke so izražale nelagodje do učbeniškega sklada. Navajale so ga kot enega izmed vzrokov za preseganje 40 urne delovne obveznosti, predvsem ob koncu in ob začetku šolskega leta. Vendar je bilo takih odgovorov malo, le 13 od 337. Več je bilo takih (35 oziroma 11 % od 310), ki so učbeniški sklad navedle kot dejavnost, ki jih najbolj moti pri opravljanju dela šolskega knjižničarja. Učbeniški sklad razumejo kot dodatno delo. Opozarjajo, da delo z njim ni upoštevano pri sistemizaciji delovnih mest šolskega knjižničarja, da se ne vrednoti kot dodatno delo, da to delo več let ni bilo ustrezno nagrajevano. Opozarjale so tudi, da na nivoju države nimajo sogovornika ter da so potrebni popravki v zakonodaji (pravilniku), ki naj bi obveznosti šolskih knjižničark na tem področju ustrežnejše ovrednotili. Problematizirale so tudi sam obstoj učbeniških skladov oziroma njihovo korist za učence. Urediti bi bilo treba status učbeniškega sklada oziroma točno določiti obseg dela, ki ga ima knjižničarka z njim. Ena izmed anketirank je zapisala: »... posebno in najbolj boleč del knjižničarjevih dolžnosti so učbeniški skladi, ki so predvsem vzgojno kakor tudi učno izrazito zgrešeni, knjižničarji pa so zanje plačani manj kot kdorkoli v državi. Za to zahtevno in skrajno odgovorno delo, pri katerem se je treba držati mnogih rokov, dobimo nekoliko več kot 1 € na delovno uro, brez zavarovanja, malice ... – kar je izrazito diskriminatorno in nič manj kot čista, čudno zamolčana sramota za naše šolstvo. Kako zelo gre delo v učbeniškem skladu na račun knjižnice, pa ni mogoče dovolj opozoriti.« (Jarc in Kodrič-Dačić, 2018, str. 43)

5 Ugotovitve

Po podatkih statističnih meritev se obseg učbeniškega sklada v letih 2015–2020 v knjižnicah, ki so posredovale podatke (od 83 % do 91 % knjižnic), giblje od 2.174.362 enot v letu 2015/16 do 1.986.901 enot leta 2019/2020 (oziroma po podatkih COBISS.SI za primerljivo obdobje 1.870.369). V letu 2019/2020 je skupno število inventariziranih enot knjižnične zbirke šol, ki so posredovale tudi podatke o učbeniškega sklada, obsegalo 6.948.887 enot. Učbeniški skladi so torej dosegali 28 % knjižnične zbirke šolskih knjižnic. V posameznih osnovnošolskih in srednješolskih knjižnicah so bile zbirke učbeniškega sklada večje od knjižničnih zbirk.

Povprečne zbirke učbeniškega sklada pri vseh skupinah knjižnic od leta 2015 upada. Trend je najbolj očiten pri osnovnošolskih knjižnicah, kjer se je zbirke učbeniškega sklada znižala iz povprečnih 3.678 enot na 2.843 enote. Upada tudi povprečno število enot na učenca.

Delež učbeniškega sklada v primerjavi z velikostjo knjižnične zbirke niha, vendar ostaja visok. V letu 2019/20 je povprečna zbirka učbeniškega sklada dosegala 25 % knjižnične zbirke osnovnih šol in 41 % knjižnične zbirke srednjih šol. Število srednješolskih knjižnic z ekstremno velikimi zbirkami učbeniških skladov se je celo povečalo. V 8 knjižnicah je bil učbeniški sklad leta 2019/20 večji od knjižnične zbirke.

Po podatkih IZUM je bilo v obdobju od 1. 6. 2019 do 31. 5. 2020 iz učbeniškega sklada izposojenih 971.428 enot gradiva. Od tega 40 % v srednješolskih knjižnicah in 59 % v osnovnošolskih. Pozornost pritegne razlika v številu inventariziranih enot gradiva in številu izposojenih enot. Knjižnice, ki so izposojale gradivo učbeniškega sklada, so imele inventariziranih 1.320.936 enot, kar pomeni, da je približno ena četrtnina gradiva učbeniškega sklada oziroma 349.508 enot ostala v skladišču (povprečno 784 enot na knjižnico).

V istem časovnem obdobju je bilo iz učbeniškega sklada v 325 knjižnicah odpisanih 73.473 enot gradiva (povprečno 226 enot gradiva na knjižnico). V povezavi z odpisom gradiva so zanimive tudi anomalije, ki jih opazimo pri bolj poglobljenem pregledu učbeniškega sklada. Razkrije se nam večje število publikacij z nepričakovano starimi letnicami izdaje. V zbirko učbeniškega sklada je bilo vpisanih kar 58.968 inventarnih enot, ki so izšle pred letom 2000. Najstarejša monografija, vpisana v učbeniškem skladu, je bila izdana leta 1808. Med tem gradivom najdemo različna leposlovna dela, celo serijske publikacije. Pogosti so posamični izvodi oziroma zelo nizko število izvodov določenega dela. Glede na celoten fond učbeniškega sklada pa število le-teh ni problematično, še posebej če ga primerjamo s številom izvodov, odpisanih v istem obdobju. Kaže pa na to, da bo treba delu z učbeniškim skladam nameniti več pozornosti.

Izpis iz COBISS.SI nas opozori na še eno posebnost učbeniških skladov: podatki o tem gradivu niso javno dostopni. Taka odločitev ni le v nasprotju s temeljnim načelom knjižničarstva: načelom proste dostopnosti publikacij in informacij, temveč ima tudi nepraktične posledice. Pri preverjanju podatkov naključno izbranih učbenikov, ki jih ima določena knjižnica v učbeniškem skladu, smo ugotovili, da knjižnice v knjižnično zbirko ne vključujejo učbenikov, ki so sicer vključeni v učbeniški sklad. Poizvedba v COBISS.SI tako pokaže, da knjižnica učbenika, ki je sicer v učbeniškem skladu, nima.⁶

⁶ Primer učbenika 20 ali O[spodaj]2... (COBISS-ID 237307648) Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje ima inventariziranih 35 izvodov v US, vendar nam poizvedba v COBISS.SI kaže, da knjižnica tega naslova nima.

Subjektivni prikaz obremenitve knjižničark z učbeniškim skladom nam razkriva anketa o nalogah šolskih knjižnic, ki jo je leta 2018 izpolnilo 432 šolskih knjižničark. Delež nalog, povezanih z učbeniškim skladom, je bil v povprečju ocenjen na 12,5 % celotne delovne obveznosti. 11 % knjižničark je delu z učbeniškim skladom namenilo 30–40 % svojega časa, 34 % pa jih je za delo z učbeniškim skladom porabilo manj kot 10 % svojega časa ali pa se z učbeniškim skladom sploh ni ukvarjalo. Večina knjižničark je obdelovala, razdeljevala in naročala gradivo učbeniškega sklada. Poleg nabora nalog, ki so bile navedene v anketi, so knjižničarke poročale še o vrsti del, povezanih z izborom učbenikov in finančnimi zadevami, povezanimi z učbeniškim skladom. Knjižničarke niso bile pretirano kritične do obremenitev, ki jih predstavlja učbeniški sklad. Le za 11 % knjižničark je to dejavnost, ki jih najbolj moti pri opravljanju dela v šolski knjižnici. Opozorile pa so, da te naloge niso opredeljene v sistemizaciji.

6 Zaključek

Podatki o obsegu učbeniških skladov, izposoji gradiva in postopkih, povezanih z nabavo gradiva zanje, kažejo na veliko obremenjenost šolskih knjižnic z upravljanjem te zbirke. Posebej še, ker je delo z njo skoncentrirano v nekaj tednov ob začetku in koncu pouka. Dejstvo, da v tem času dosega število izposojenih enot učbeniškega sklada obseg 38 % celotne letne izposoje gradiva v knjižnici (in obenem evidentirano vračilo podobnega števila enot), dovolj jasno govori o obsegu dela. Žal nam manjkajo podatki o prirastu gradiva učbeniškega sklada, s katerimi bi zaokrožili celoten obseg obremenjenosti z učbeniškim skladom.

Ne glede na kritike učbeniškega sklada ni realno pričakovati, da bodo te zbirke v bližnji prihodnosti ukinjene. Upravljanje učbeniškega sklada je postalo redno delo šolske knjižničarke in bi moralo biti upoštevano pri sistemizaciji delovnih mest. Čeprav večina knjižničark, ki so odgovarjale na anketo, sprejema to delo kot samoumevno, številke kažejo na veliko dodatno obremenitev. Pri tem je treba upoštevati, da je bila anketa izvedena pred sprejetjem novega Pravilnika o upravljanju učbeniškega sklada leta 2020, ki je upravljalkam učbeniških skladov prinesel nove naloge, povezane z evidentiranjem delovnih zvezkov in gradiva, prilagojenega uporabnikom s posebnimi potrebami. Postopki naročanja, predvsem pa evidentiranja in distribucije gradiva učbeniškega sklada, zahtevajo posebna znanja in šolske knjižničarke so skrbnice učbeniških skladov ter na šolah edine usposobljene za to nalogo.

Z inventarizacijo učbenikov in z evidentiranjem delovnih zvezkov v COBISS. SI prvič dobivamo natančen pregled nad učnimi gradivi, ki se uporabljajo po

posameznih šolah in v Sloveniji na sploh. Šolske knjižnice imajo pri tem ključno vlogo in si z njo še utrjujejo svoje mesto v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Vse to pa prinaša tudi večjo odgovornost pri upravljanju učbeniških skladov in potrebo po aktivni vlogi šolskih knjižničark pri njihovem razvoju.

Viri in literatura

BibSiSt-online. Statistični podatki o knjižnicah. Šolske knjižnice 2015/16. (2016). Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic. <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>

BibSiSt-online. Statistični podatki o knjižnicah. Šolske knjižnice 2017/18. (2018). Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic. <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>

BibSiSt-online. Statistični podatki o knjižnicah. Šolske knjižnice 2019/20. (2021). Narodna in univerzitetna knjižnica.

Brezplačne učne knjige na dunajskih šolah. (1914). *Učiteljski tovariš*, 54(14), 2. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LJMUP1FO/068c189b-18a7-4084-858a-26e17c019358/PDF>

Brilej, I. (2018). Dileme in izzivi učbeniških skladov. *Didakta*, 27(19), 21–24.

Guidelines for developing textbook rental schemes in schools. (2012). Department on Education and Skills. <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/information/Textbook-Rental-Schemes-in-Schools/Guidelines-for-Developing-Textbook-Rental-Schemes-in-Schools.pdf>

Jarc, M. in Kodrič-Dačić, E. (2018). *Anketa o nalogah šolskih knjižnic (delovno gradivo)*. Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic.

Koncepcija razvoja knjižničarstva v Sloveniji (Predlog). (1971). *Kulturni poročevalec*, 2(10), 18–33.

Kranjc, C. (1939). Naše tiskarstvo v letih 1918 - 1938. (1939). V *Spominski zbornik Slovenije: ob dvajsetletnici Kraljevine Jugoslavije* (str. 226–262). Jubilej.

Navodila za delo v razredu COBISS3/Zaloga – Evidentirano učno gradivo. IZUM. https://home.izum.si/izum/e-prirocniki/Dopolnitve/Evidentirano_u%C4%8Dno_gradivo.pdf

Navodilo o ureditvi in delu šolskih knjižnic. (1964). *Knjižnica*, 8(1–2), str. 129–130.

Otrokom učne knjige – zastoj! (1940). *Slovenski gospodar* (28. 8. 1940), str. 3. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LSKI1GPR/b73e0c58-ff35-4660-b62e-aa92859073f3/PDF>

Pravilnik o upravljanju šolskih učbeniških skladov. (1994). *Uradni list RS*, 74/94. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1994-01-2645/pravilnik-o-upravljanju-solskih-ucbeniskih-skladov>

Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov. (1997). *Uradni list RS*, 21/97. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1997-01-1285?sop=1997-01-1285>

Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov. (2017). *Uradni list RS*, 47/17. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-1510?sop=2017-01-1510>

Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov. (2020) *Uradni list RS*, 12/20. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13873>

Prikaz izposoje in odpisa učbeniškega sklada. Izpisi. MIZŠ. (2020). <https://ucbeniki.co-biss.si/c3export>

Skrtnik, K. (1995). Pomagajo tudi učenci knjižničarskega krožka: na OŠ Anton Ukmar imajo sklad že 15 let – Učbeniki za tretjino cene. *Delo*, 37(21. 3. 1995), str. 12.

Standardi in normativi za šolske knjižnice. V *Vzgojno-izobraževalno delo v šolski knjižnici-mEDIATEKI*. (1990). Str. 32–35. Zavod za šolstvo.

Steinbuch, M. (1996). Vzorčne šolske knjižnice. *Šolska knjižnica*, 5(3), 3–25.

Šircelj, M. (1971). Osnutek standardov šolskih knjižnic. *Knjižnica*, 15(1–2), 48–53.

Trampuž, M. (2007). Avtorska pravica dajanja v najem na primeru učbeniških skladov. *Pravnik*, 62(1/3), 33–52.

Zakon o financiranju in organizaciji vzgoje in izobraževanja. (1996). *Uradni list RS*, št. 12.

Zakon o knjižnicah (1961). *Knjižnica*, 5(1/4), 5–13.

Zakon o narodnih šolah. (1930). *Uradni list kraljevske banske uprave Dravske banovine*, št. 25/1930.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu. (2015). *Uradni list RS*, 92/2015, <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2015-01-3612?sop=2015-01-3612>

Zakon o srednjih šolah. (1929). *Uradni list ljubljanske in mariborske oblasti*, št. 98.

Zakon o učiteljskih. (1929). *Uradni list Dravske banovine*, št. 103.

Zore, Š. (2016). *Učbeniški sklad in njegov vpliv na uporabo delovnih zvezkov*. [Magistrsko delo]. Filozofska fakulteta. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=87660&lang=slv>

Žlebir, D. (1994). Osmošolec prihrani deset tisočakov: učbeniški sklad star poldrugo desetletje. *Gorenjski glas*, 47(67), 7.

Eva Kodrič-Dačić

Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana
e-naslov: eva.kodric-dacic@nuk.uni-lj.si